

Olga Andjelković: Senovška šola mojega otroštva

Minila so leta, minila mladost, ostali so le spomini, ki še kako prav pridejo takrat, ko si osamljen, ko bi želel še enkrat prehoditi pot svojih mladih dni.

Moja šola je največja zgradba na Senovem, zgrajena leta 1929, pouk pa se je začel 5. novembra 1929.

Na zunanji strani stene je še danes napis NAROD BREZ ŠOLE JE NAROD BREZ BODOČNOSTI, pred šolo pa plapolajo zastave Unesca in ECO šole. Pred postavitvijo te šole pa so imeli tudi mali provizorični prostor - barako in jo uporabljali kot šolo od leta 1923. Pred tem pa so morali otroci hoditi v Rajhenburg - današnja Brestanico, kjer so imeli šolo že veliko prej. V to novo šolo so prihajali otroci iz bohorskih in okoliških vasi tudi od cca 10 km daleč, pozimi po snegu, vsak dan in bili kljub temu dobri učenci.

Rodila sem se še pred drugo svetovno vojno, vendar se večine prilog še spominjam. Leta 1946 je prišel čas za naše šolanje. Želja po znanju je bila velika. Stanovali smo v stari koloniji, zgrajeni leta 1923. To je kolonija s sedmimi bloki po 18 stanovanj, kjer so stanovali rudarji. Stanovanja so bila skromna, brez kopalnic, voda je bila v kleti, vendar za nas je bil dom, kamor smo se vračali še potem, dokler so živeli starši. Vsi smo bili otroci knapov, ki so noči in dneve preživeli v rovih. Bili smo malo drugačni ostalih, podedovali smo trmo. Če so očetje zmogli vsak dan vrtati skalovje v jami, smo mi poprijeli za knjige, da bi si priborili boljši jutri in pomagali staršem. To je bil rudarski kraj, ki je preživljal ljudi z garanjem vsak dan, vsako noč globoko pod zemljo. Skoraj pol razreda smo napolnili učenci iz našega bloka, bili smo vse dni skupaj, igrali smo se s primitivnimi igračami, vendar je prijateljstvo in pripadnost ostalo do današnjih dni, prijateljstvo za vse življenje.

In ta naša šola XIV. Divizije stoji še danes, veličastna, dograjena, le naših učiteljev ni več. Ponosna sem na ime šole, ker je ta divizija osvobodila Senovo, ko se je pomikala preko Bohorja. In nedaleč stran je tudi Titova ulica. Večina rudarjev je odšla v partizane in so se ponovno zaposlili po vojni.

Kako smo radi zahajali v to šolo, željni znanja in naši učitelji so bili zgled vsem nam. Zdeli so se mi kot da imajo toliko znanja, zato smo se jim želeli vsaj malo približati in zajeti vsaj malo znanja. In nekaterim je uspelo, s študijem na fakultetah so dosegli poklice inženirjev, učiteljev itd.

V razredu smo imeli še lesene klopi povezane z nekakšno mizo, na mizici je bila luknja za črnilnik. Črnilo smo si kuhali sami iz nekih črnih jagod podobnih ribezu. Dobili smo črno tekočino, ki je služila svojemu namenu, no pozneje je bilo dostopno tudi črnilo. Tla so bila premazana z neko temno snovjo.

Mislim, da so bili stiki učenec-učitelj pristnejši, in še mnoga leta kasneje, ko smo se srečali, smo rekli: »To pa je bila moja tovarišica ali tovariš«.

Ena prvih mojih učiteljic je bila ga. Kristina Radej, domačinka, ki je vso svojo delovno dobo preživela na tej šoli. Mene je učila v četrtem razredu. Najstarejši učitelj je bil g. Jakopec, ki je mnogokrat pripovedoval o svojem izgnanstvu, mislim da v Rusiji, in mnoge zgodbe so se nas dotaknile. Takrat smo bili zaradi klepetanja ali neposlušnosti še kaznovani in sicer z udarcem s palico po dlani in potem stanju ali klečanju v kotu.

Nihče od staršev se ni zaradi tega obremenjeval, rekli so: »Če si zaslužil, naj te kaznuje«. Danes bi imela zaradi tega sodišča več dela.

Moji učitelji so prišli na razna delovna mesta po tako imenovanih dekretih; tja, kjer je bila potreba, so pač poslali določenega učitelja.

Spominjam se imen nekaterih učiteljev, ki so stanovali v sobicah na podstrešju. Hranili so se v gostilni Senica, ali v Kantini (gostilni), kjer so se zbirali na pijači rudarji, ki so se pod vplivom maliganov tudi večkrat stepli. Ker je bila Kantina čisto blizu mojega doma, smo se s sošolkami dogovorile, da bomo naše učiteljice vsak dan pričakale pred gostilno. In ko so končale s kosilom, smo se zapodile proti svoji učiteljici in potem smo jo držale za roke vse do vstopa v razred. To je bil občutek sreče, ker učiteljice so bile ne samo vir znanja, tudi nadomestek za mame, ki se niso imele časa ukvarjati preveč z nami, morale so delati za naš vsakdanji kruh. Spominjam se dogodka, ko me je po pouku učiteljica odpeljala v svojo skromno sobico, ker mi je bilo zelo slabo. Takrat smo skoraj vsi otroci zaradi pomanjkanja higijene imeli gliste. Dala mi je nek napitek in je malo pomagal. Drugi dan sem bila »zvezda«, ker nihče še ni bil v sobi naše tovarišice.

V šoli smo imeli veliko dvorano, ki je služila za razne proslave, nam pa za uro telovadbe, čeprav smo telovadili tudi zunaj na zraku. Imeli smo nekaj telovadnih pripomočkov. O trenirkah nismo niti sanjali, telovadile smo v krilih ali pa smo imele sešite telovadne hlačke iz raznih kosov blaga. Pa je vseeno šlo. Danes bi na ta račun bilo smeha, mi pa smo vseeno preživeli. Tudi med šolami smo dosti tekmovali.

V šolo so otroci hodili iz oddaljenih vasi, pozimi gazili sneg in prišli premraženi v šolo. Potem so obleko sušili na radiatorjih, kakšna oblačila pa so učiteljice tudi posodile, da so se deklice preoblekle.

Med nami je bilo tudi nekaj nagajivih otrok, ki so včasih kaj ušpičili. Že doma smo bili vzgojeni, da spoštujemo učitelje, jih poslušamo, da se do starejših vedemo spoštljivo in da vsakega, ki ga srečamo, pozdravimo.

Za šolo so bili njive pšenice, koruze in včasih je kak učenec izkoristil teren in pobegnil od pouka, največkrat od zborovskega petja. To nam ni preveč dišalo.

Pred šolo smo imeli ribnik z rdečimi ribicami, sadovnjak in šolski vrt, kjer smo sadili povrtnine.

Med glavnim odmorom smo se v koloni sprehajali po dolgem hodniku, da se malo razgibamo. Disciplina je bila takrat malo drugačna kot danes. Veliko vlogo je imel hišnik, ki je bil prisoten vsepovsod in nas miril, če je bil kdo preglasen. Nekoč smo igrali neko igrico, bila sem prvič in zadnjič na odru z izgovorjenim enim stavkom, in seveda sva po vaji v sošolko malo raziskovali v neki sobici, kjer so bili razni rekviziti, med njimi tudi ostanki šmink, ki so jih starejši uporabljani pri raznih predstavah. Pozabile smo, da je že pozno in hišnik je že zaprl vsa vrata. Vse sva poizkušali, da bi se prebili iz šole, nazadnje je bilo treba potrkanj na hišnikova vrata. In šok, ploha besed in jeze, pa še doma naju je čakala pridiga.

Ker so bili v moji skupini iz bloka sami fantje, so me včasih potegnili v kakšno past. Po pouku so radi igrali nogomet ali raziskovali bližnji hrib, kjer je bilo še orožje iz vojne in nam prepovedano tam hoditi, zato sem morala večkrat čakati za skupni odhod domov. Če sem prišla sama domov, so bili fantje potem kaznovani, ker so se potepali. Včasih so me le pretentali s kakšno liziko, ki je bila v tistih časih res nekaj posebnega in tako sem ostala z njimi. Včasih je potem doma pela šiba, pa kljub temu smo zrasli v močne ljudi.

V letih po vojni nismo imeli šolske kuhinje, vsak je prinesel kako jabolko, kos kruha ali pa nič. Kasneje pa smo že dobivali malico, največkrat kruh z rumenim sirom, ki ga je pošiljala Amerika v paketih UNRA.

Počitnice, dolga vroča poletja, smo preživljali doma, pod hrasti, se igrali preproste igre, ves dan skupaj. To je bilo tovarštvo, to je bilo prijateljstvo, ki se je obdržalo do današnjih dni. Če je kdo imel jabolko, smo si delili, vsak je dobil en ugriz. Veselili smo se vsega, kar je prinesel novi dan, ker bilo je vedno boljše in stremeli smo, da končamo šolanje čim višje in se zaposlimo. In uspelo nam je.

Vedeli smo, da je nekje morje. Prvič sem ga videla pri 18.letih, vendar naša poletja pod krošnjami dreves in v gibanju so bila nepozabna.

Ta moja šola je ponos kraja. Dograjen je trakt, kjer so prostori s sodobnimi elementi za sledenje učenju. V šoli je zbirka kamnin, najdena pri izkopih, ki dokazuje, da je tudi tu bilo nekoč morje. Našli so kamnino na kateri je odtis ribe. V kleti je premogovniški muzej, sicer majhen, vendar le dovolj, da si predstavljaš življenje rudarja. Meni je ostala v spomin na očeta karbidarica, svetilka, ki gori s pomočjo karbida, stara skoraj sto let.

Želim, da bi ta moja senovška šola še dolgo ponosno stala in sprejemala generacije učencev. Vesela sem, da je bil del mojih let preživet tu, v tem ponosnem rudarskem kraju in naj ta dolina za vedno ostane obdana z zelenimi gozdovi Bohorja.

Opomba: Na Senovem so tri kolonije, v sklopu katerih so stanovanjski bloki, in sicer v stari koloniji iz leta 1923 so stanovale samo rudarske družine, v uradniški koloniji so stanovali uslužbenci rudnika, v novi koloniji, zgrajeni takoj po vojni pa so najprej naselili ljudi, ki so se vrnili nazaj v Slovenijo iz Francije (rekli smo jim »Francozi«) in pa družine, ki so prihajale zaradi dela v rudniku.